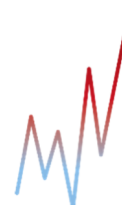

Uhelná, nebo pragmaticky odpovědná zahraniční politika ČR?

**Souhrn vlivů klimatické politiky na
bezpečnostní a zahraničněpolitické zájmy
ČR a možnosti jejich mitigace**

Petr Boháček

Obsah	
Shrnutí	3
Doporučení.....	5
Úvodem	6
1. Politika uhelného státu	6
1.1 Bezpečnostní dopad uhelné politiky	8
1.2 Politické dopady uhelné politiky	10
2. Politika pragmaticky odpovědného státu	13
2.1 Iniciativy, na které může ČR navázat	14
2.2 Nové uspořádání	15
3. Navrhované nástroje.....	16
3.1 Článek 6 Pařížské dohody	16
3.2 Diplomatický dialog s protiuhelnými státy	17
3.3 Odpovědnost za ochranu klimatu	18
Závěrem	22

Shrnutí

→ Klimatická politika České republiky má řadu vážných, negativních bezpečnostních a mezinárodněpolitických dopadů. ČR je v komplikované situaci jak kvůli své historické odpovědnosti jakožto největšího znečišťovatele CO₂ v přepočtu na osobu, tak pro svou aktuální vysokou energetickou závislost na uhlí, tedy největším zdroji atmosférického oteplení.

→ Dopady klimatické politiky (resp. její absence) na bezpečnost ČR jsou jak přímé, tak nepřímé. Mezi ty přímé mezinárodněbezpečnostní dopady patří destabilizace Blízkého východu a Severní Afriky, které představují zdroj hlavních bezpečnostních hrozeb pro ČR. Nepřímým dopadem přístupu k otázkám klimatické změny je oslabení klíčových spojeneckých kapacit a vazeb, které ČR zajišťují ochranu a suverenitu. Politika uhelného státu také posiluje existenční hrozby pro některé pacifické státy. Nákladnější a neefektivní upřednostnění adaptačních opatření v řešení bezpečnostních hrozeb vyplývajících z klimatické změny oproti mitigačním je krátkozrakým přístupem. Naopak mitigace klimatických bezpečnostních hrozeb může být velmi účinným nástrojem pro zahraniční politiku, ponechávající adaptaci jako vedlejší způsob řešení.

→ Mezinárodněpolitickým důsledkem je zejména oslabení pozice ČR a jejich základních hodnotových východisek dané neschopností reflektovat vlastní odpovědnost a reagovat na měnící se světové uspořádání. Vzniká pak riziko, že pozice ČR jako uhelného státu bude cílem narůstajícího diplomatického, finančního a politického tlaku ze strany nejpoškozenějších a existenčně ohrožených států. Bez aktivní participace v navrhování a formování nových a funkčních mechanismů řešení těchto hrozeb pak v kontextu proměny světové politiky může ČR ztratit jak politickou nezávislost, tak i možnost ochraňovat své zájmy.

→ Alternativou „uhelné politiky“ ČR je politika, kterou tento policy paper nazývá politikou pragmaticky odpovědného státu. Ta vychází a) z pozice ČR jako středně malého státu, který historicky definuje změna mocenského světového uspořádání, ale také státu vycházejícího z lidskoprávního a zahraničněpolitického odkazu listopadu 1989, b) pragmatismu, který namísto přijatých pravd o fixní povaze světové politiky definované svrchovanými státy reflektuje měnící se povahu světa od teritoriálního k propojenému a dle toho prakticky hledá cesty, jak zajistit své zájmy v souvislosti zájmů širšího společenství, které jeho vlastní hledání legitimizuje.

Pragmatická politika odpovědného státu umožní naplnění hlavních bezpečnostních a zahraničněpolitických zájmů ČR skrze její aktivní zapojení do hledání funkčních mezinárodních mechanismů, které zohlední zájmy států nejpoškozenějších klimatickou změnou. Je třeba, aby umožnily vymahatelnost plnění klimatických závazků a nastolily nové normy ve společné odpovědnosti za stav klimatu. Takový přístup představuje alternativu vůči oslabení až rozpadu mezinárodního systému pravidel pod tíhou klimatické změny, a tedy udržení mezinárodního režimu garantujícího a umožňujícího suverenitu a politickou nezávislost ČR.

Doporučení

Česká republika by měla:

- vycházet ve své zahraniční politice z pragmatického přístupu, který ve způsobech prosazování vlastních zájmů reflektuje změnu světového uspořádání a globálně propojenou povahu bezpečnostních hrozeb, jako je klimatická změna,
- upřednostnit efektivnější a bezpečnější mitigaci bezpečnostních hrozeb vycházejících z klimatické změny před nákladnější a rizikovější adaptací,
- mobilizovat významné diplomatické a odborné kapacity pro hledání efektivního a konsenzuálního řešení mechanismů v rámci článku 6 Pařížské dohody,
- zahájit diplomatický dialog se státy nejvíce postiženými a ohroženými změnou klimatu, a to z pozice významného znečišťovatele, formou mezinárodních konferencí v návaznosti na Dobříšskou konferenci (1991) jako nástroje pro hledání shody v rámci článku 6 Pařížské dohody,
- otevřít debatu o transformaci konceptu Odpovědnost chránit (R2P) v kontextu klimatické změny na Odpovědnost chránit klima (R2PC), v rámci snahy nalézt společnou řeč s nejpostiženějšími zeměmi,
- nabídnout model pragmaticky odpovědného státu jako vzor pro transformaci uhelné politiky dalších středně malých zemí.

Úvodem

Posuzování vlivů koncepcí, strategií či stavebních záměrů na životní prostředí je dlouhodobě přijatým standardem¹. Podobným posouzením by měla procházet i zahraniční politika. Klimatická změna by měla mít obdobnou roli jako v uplynulých desetiletích podpora lidských práv coby výchozí hodnotový rámec české zahraniční politiky, který musí její jednotlivé kroky respektovat. Platí to ale i naopak. Domácí politika, a hlavně ta klimatická, by měla být v globalizovaném světě posuzována i podle svých zahraničněpolitických důsledků. Součástí takového posuzování by mělo být doporučení způsobů mitigace jejích negativních dopadů. Tento text se právě takovému posouzení vlivů klimatické politiky na zahraničněpolitické postavení ČR věnuje a na jeho základě doporučuje způsoby jejich mitigace.

1. Politika uhelného státu

Za politiku uhelného státu považujeme takovou, jejíž energetika, i přes lví podíl spalování uhlí na současném stavu klimatu a odpovědnost za jeho spalování v minulosti i současnosti, stále na uhlí závisí a nemá ambice tuto situaci v blízké budoucnosti měnit. Klimatická politika ČR, kterou tvoří česká energetická, průmyslová, dopravní ale i zemědělská politika, takové parametry naplňuje. Ani v jedné z jmenovaných oblastí ČR nemá ambice odpovídající vážnosti situace, své historické odpovědnosti a vlivu uhlí na stav globálního klimatu.

Spalování uhlí je zodpovědné za 81 % emisí CO₂, které od roku 1870 přibyly do atmosféry.² V současnosti představuje zdroj přes 40 % celosvětových emisí CO₂.³ Vzhledem k současné trajektorii globálního oteplení o 4 °C do roku 2100, v jehož důsledku dojde k více než metrovému nárůstu hladiny světových oceánů,⁴ je uhlí, jako největší zdroj emisí skleníkových plynů, jasným zdrojem existenčního nebezpečí pro řadu zemí. Na rozdíl od eliminace emisí ze sektorů, jako je doprava, zemědělství a těžký průmysl, je nahrazení uhlí čistými zdroji mnohonásobně jednodušší.⁵ V kombinaci s rolí uhlí jako největšího znečišťovatele je pak jeho eliminace logickým prvním velkým cílem v cestě k řešení klimatické změny.

Obraz ČR v této oblasti může být jen stěží horší. České země byly domovem drtivé většiny těžkého průmyslu a zásob uhlí v rámci Rakouska-Uherska. Emise CO₂ na osobu byly v době průmyslové revoluce mnohem větší právě v Českých zemích než v současném Rakousku.⁶ Československo na tento trend navazovalo a v roce 1957 mu patřilo celosvětově 11. místo.⁷ Mezi hlavními důvody vysokých emisí například v porovnání s Rakouskem je silný důraz na těžký průmysl v letech 1948–1989 a nízká energetická efektivita. Některé studie pak uvádějí, že odpovídající část Československa a České republiky přispěla do atmosféry mezi lety 1860 a 2007

1 Dle českého práva sem patří oblast zemědělství, lesního hospodářství, myslivosti, rybářství, nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, energetiky, průmyslu, dopravy, odpadového hospodářství, telekomunikací, cestovního ruchu, územního plánování, regionálního rozvoje a životního prostředí včetně ochrany přírody.

2 „Global Carbon Project - Global Carbon Budget 2014”,
https://www.globalcarbonproject.org/carbonbudget/18/files/GCP_CarbonBudget_2018.pdf.

3 „Global Carbon Project - Global Carbon Budget 2019”,
<https://www.globalcarbonproject.org/carbonbudget/index.htm>.

4 „UN Emissions Gap Report 2019: UN Environmental Programme”,
<https://www.unenvironment.org/interactive/emissions-gap-report/2019/>.

5 Peter Newell and Andrew Simms, „Towards a Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty”, *Climate Policy*, červenec 2019: 7.

6 Simone Gingrich, Petra Kušková, Julia K. Steinberger, „Long-Term Changes in CO₂ Emissions in Austria and Czechoslovakia—Identifying the Drivers of Environmental Pressures”, *Energy Policy* 39, č. 2 (2011): 535–43.

7 Hannah Ritchie, Max Roser, CO₂ and Greenhouse Gas Emissions. *Our World In Data*, 2019,
<https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions>.

349 tunami CO₂ na osobu, což by z nich z historického hlediska dělalo největšího znečišťovatele na světě.⁸

V současnosti ČR ročně vypouští 12 tun CO₂ na člověka, což ji sice neumístilo do čela tabulky, ale s dvojnásobkem světového průměru 6,5 tun je na 26. místě světově, 4. místě v EU a vysoko nad Čínou. Vláda navíc v roce 2019 povolila prodloužení těžby v uhelném dole Bílina do roku 2035. ČR v roce 2019 vytěžila 44 milionů tun černého a hnědého uhlí.⁹ Téměř 46 % v Česku vyrobené elektřiny pochází z uhlí.¹⁰

Záměry české vlády naprosto neodpovídají současnému stavu ani historické odpovědnosti. Předmětem největší kritiky v rámci Národního klimaticko-energetického plánu je právě energetika, a to konkrétně plány na budování až třikrát nižšího podílu obnovitelných zdrojů energie do roku 2030, než jsou reálné kapacity ČR i dle těch nejkonzervativnějších odhadů.¹¹ Mezi argumenty pro odklon od uhlí patří nejen zlepšení životního prostředí, snížení nemocí ze špatného ovzduší či argumenty etické¹², ale i řada ekonomických důvodů, jako je včasná transformace jak českého průmyslu na oblasti s přidanou hodnotou, tak strukturálně oslabených uhelných regionů s využitím evropských podpůrných fondů.¹³

V současné situaci je zahraniční politika ČR zahraniční politikou uhelného státu, která s sebou nese řadu dopadů. V rovině bezpečnosti se ČR stává přímým i nepřímým původcem řady bezpečnostních rizik nejen pro sebe, ale zejména pro své spojence jako garanty své vlastní bezpečnosti. Na rovině zahraničněpolitické ČR svou uhelnou politikou nejen podryvá základní hodnotový rámec své zahraniční politiky, ale především selhává v podpoře multilateralismu a světového řádu založeného na funkčních pravidlech, jež garantují práva středně malému státu. Stejně tak selhává v reakci na měnící se světové politické uspořádání pod tíhou bezprecedentní globální změny.

Nic z toho není nutností. Proto tento text nejdříve rozebírá zmíněná základní rizika politiky uhelného státu a poté nabízí jako alternativu pragmatickou odpovědnou politiku včetně konkrétních zahraničněpolitických kroků odpovídajících historické roli ČR ve světě. Mezi ty patří plná mobilizace českých

⁸ Taková čísla uvádí například Stephan Lewandowsky, „Historical Responsibilities: Carbon Emissions in Context”, *The Conversation*, 1. července 2011, <https://theconversation.com/history-shows-australia-is-no-pissant-when-it-comes-to-emissions-1589> na základě dat Boden T., Marland G., Andres R. J., „Global, Regional, and National Fossil-Fuel CO₂ Emissions (1751–2014). Oak Ridge, TN, USA: Carbon Dioxide Information Analysis Center (CDIAC), Oak Ridge National Laboratory (ORNL), 2017. České země byly hlavním zdrojem emisí i během existence Československa. Nicméně i při větším započítání současné populace Slovenska nás řadí sdílený československý podíl na 5. až 6. místo v historických emisích na osobu. Na takové místo nás umísťují i data z let 1850–2007, která na základě dat World Resource Institute uvádí Duncan Clark, „Which nations are most responsible for climate change?“, *The Guardian*, 21. dubna 2011, <https://www.theguardian.com/environment/2011/apr/21/countries-responsible-climate-change>.

⁹ Ještě v roce 2015 se vytěžilo 8 milionů tun, v roce 2019 to bylo 3,4 milionu tun. Aleš Bufka et al., „Vývoj hrubé výroby elektřiny a tepla k prodeji v letech 2010–2018”, 2020, https://www.mpo.cz/cz/energetika/statistika/elektrina-a-teplo/vyvoj-hrube-vyroby-elektriny-atepla-k-prodeji-v-letech-2010_2018--251853/; Aleš Bufka, Jana Veverková, „Měsíční statistika uhlí 2019”, 2019, <https://mpo.cz/cz/energetika/statistika/tuhapaliva/mesicni-statistika-uhli-2019---248878/>.

¹⁰ „Evropa na uhlí – Evropa v datech”, <https://www.evropavdatech.cz/clanek/38-evropa-na-uhli/>.

¹¹ Martin Madej, *Rozumná energetická transformace v podmínkách České republiky z perspektivy roku 2030*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020. http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/03/AMO_Rozumna_energeticka_transformace_v_podminkach_Ceske_republiky.pdf.

¹² Patří sem nejen zmíněná historická odpovědnost, ale také vědomé způsobování škody ostatním, ohrožování jejich základních práv či přispívání ke katastrofě. Etickým aspektům se věnuje další policy paper klimatického týmu AMO.

¹³ Kristina Zindulková, *Uhlí, zaměstnanost a spravedlivá transformace v podmínkách České republiky*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020. http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/06/AMO_uhli_zamestnanost.pdf.

kapacit k dosažení konsenzuálního a zároveň efektivního řešení v rámci článku 6 Pařížské dohody, zahájení dialogu s existenčně ohroženými a protiuhelnými státy a v neposlední řadě otevření debaty o rekonceptualizaci principu Odpovědnosti chránit v kontextu klimatické změny.

1.1 Bezpečnostní dopad uhelné politiky

Uhelná politika vytváří rizika, která mají nepřímý i přímý dopad na bezpečnost ČR. Mezi nepřímé dopady patří oslabení našich spojenců jako garantů naší vlastní bezpečnosti, ale také alianční obranné kapacity pro ČR. Bezpečnostní dopady uhelné politiky se projevují přímo v destabilizaci periferií Evropy následkem fenoménů z velké části způsobených klimatickou změnou. Destabilizace je pak zdrojem bezpečnostních hrozeb v podobě regionálních konfliktů, terorismu a migrace. Katastrofické přírodní jevy ale představují nebezpečí i v našem regionu. V širším kontextu může být ČR jako uhelný stát sama o sobě vnímána jako zdroj hrozeb vycházejících z klimatické změny, zejména kvůli neochotě reflektovat dopady své historické i současné aktivity na bezpečnost, případně i samotnou existenci nejohroženějších států.

Z pohledu Bezpečnostní strategie ČR patří mezi hrozby nejen rizika, která ohrožují přímo nás, ale i ta, která ohrožují naše spojence.¹⁴ Spojenecké vztahy jsou klíčové pro zajištění politické nezávislosti ČR, tedy jednoho ze životních zájmů podle Bezpečnostní strategie, nejen kvůli relativní slabosti ČR v globálním kontextu, ale i ve vztahu k historii ČR coby oběti silnějších zemí. Zodpovědná spojenecká politika je jedním z trápení české poľistopadové zahraniční politiky. Naplnění zásadních cílů v podobě vstupu do EU a NATO sice ukotvilo ČR na Západě v institucionálním smyslu, ale již ne myšlenkově či hodnotově. Schází tak představa o dalších stěžejních strategických cílech, ale i dokončení a naplnění těch předchozích, jako je opravdová, proaktivní a přínosná unijní a alianční politika. Česká zahraniční politika není konzistentní v otázce podpory multilateralismu jako základního principu pro zajištění politické nezávislosti globálně malé země¹⁵ ani ambiciózní v míře odpovídající její ekonomické síle. V kontextu dopadů klimatické politiky je namístě se zamyslet nad důsledky pro transatlantickou bezpečnost, konkrétně pro nejvýznamnějšího bezpečnostního partnera ČR a EU, kterým jsou USA.

Analýza dopadů klimatické změny na vojenskou infrastrukturu amerického Ministerstva obrany v roce 2018 identifikovala více jak polovinu základů jako kriticky ohroženou nějakým dopadem klimatické změny.¹⁶ Obdobná studie z loňského roku pak ze 79 amerických vojenských základů identifikuje 53 ohrožených opakovaným zaplavením.¹⁷ To oslabuje stěžejní vektor projekce vojenské síly USA, kterým je v kontextu strategického soupeření s hlavním vyzyvatelem USA, Čínskou lidovou republikou, námořnictvo, s narůstající důležitostí zejména v Tichém oceánu. Pro Evropu klíčová námořní základna v Norfolku, kde sídlí Velitelství spojeneckých sil pro transformaci a hlavní vedení amerického námořnictva, je pravidelně zaplavována narůstajícími přílivovými vlnami a většina infrastruktury je

¹⁴ Ministerstvo zahraničních věcí. Bezpečnostní strategie České republiky. Praha: Vláda ČR. 2015. <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

¹⁵ Jasné zaměření na ochranu a oživení multilateralismu současného Ministerstva zahraničí nekořesponduje například s odmítnutím podpořit na unijní úrovni rezoluce kritizující oslabování multilaterálních mechanismů v podobě anexe Golanských výšin Izraelem či vystoupení USA ze Světové zdravotnické organizace.

¹⁶ Office of the Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics. „Climate-Related Risk to DoD Infrastructure Initial Vulnerability Assessment Survey (SLVAS) Report“, Department of Defense (DoD), 2018. [https://www.acq.osd.mil/eie/Downloads/Congress/Climate-Related%20Risk%20to%20DoD%20Infrastructure%20\(SLVAS\)%20Report.pdf](https://www.acq.osd.mil/eie/Downloads/Congress/Climate-Related%20Risk%20to%20DoD%20Infrastructure%20(SLVAS)%20Report.pdf).

¹⁷ Report on Effects of a Changing Climate to the Department of Defense. Department of Defense (Do), 2019. https://partner-mco-archive.s3.amazonaws.com/client_files/1547826612.pdf.

ohrožena již při nárůstu hladiny moře o metr¹⁸, přičemž do roku 2030 se v Norfolku očekává nárůst až o dva metry.¹⁹ Základna je důležitá pro přesun druhosledových vojsk do Evropy v případě střetu s Ruskem. Český skromný spojenecký příspěvek do vojenských aliančních struktur se ve stínu takových dopadů ztrácí. O to více, když hlavním tématem transatlantické bezpečnosti v dlouhodobém hledisku bude schopnost Evropy přispět k řešení hlavních geopolitických výzev USA, tedy Číny.²⁰

V globálním pojetí je uhelná politika ČR přímým násobitelem hrozeb s přímým vlivem na naši bezpečnost. Historická odpovědnost a současně nadprůměrný podíl na osobu ve vypouštění CO₂ jsou kombinací, která při hledání faktorů odpovědných za bezpečnostní hrozby způsobené klimatem vede právě k uhelným státům, jako je Česká republika. Klimatická změna má přímý dopad i na české vojenské aktivity. Nedostatek vody jako výsledek extrémního sucha je popisován jako zdroj extremismu v Mali²¹, které patří mezi dlouhodobé priority českých zahraničních misí a Česká republika tam vojenskou misi EU nyní sama vede. Klimatická změna ve formě dlouhodobého snížení srážek a celkového oteplování v oblasti blízkovýchodního Úrodného půlměsíce je pak dle výzkumu příčinou občanské války v Sýrii.²² Sucho s výsledným 19% nárůstem cen potravin je podobně popisováno jako jeden ze spouštěčů převratu v Egyptě.²³ Tyto události pak vedly k nárůstu migrace směřující ze Sýrie ale i Afriky, pro kterou se destabilizovaná Libye a Egypt staly důležitými tranzitními místy, a která se stala hlavním bezpečnostním tématem v ČR v posledních šesti letech.

V tomto kontextu je namístě ocenit nedávný vznik Task Force pro klima a bezpečnost v rámci Ministerstva zahraničních věcí a zapojení ČR do Skupiny přátel OSN pro klima a bezpečnost.²⁴ Zkušenosti z jiných zemí mohou být pak doporučením, jak by tato skupina měla fungovat neefektivněji. Mezi ně patří například důraz na mezirezortní a mezioborovou spolupráci s dalšími sektory klimatické politiky a hledání integrovaných přístupů v jejich řešení. Dále je to intenzivní dialog s odbornou veřejností a nezávislými experty a pravidelné konference.²⁵ Je klíčové nezústat u identifikace bezpečnostních dopadů a způsobů adaptace, ale přispívat zejména k předcházení těchto hrozeb, jelikož řešení konkrétních bezpečnostních důsledků je mnohem nákladnější, složitější a obtížně předvídatelné. Adaptace na zmíněné důsledky ve formě vojenského řešení namísto včasné mitigace příčin pak může situaci naopak zhoršit. Adaptace by měla být posledním možným nástrojem pro řešení zahraničněpolitických dopadů v situaci, kdy selže mitigace, stejně jako síla je posledním nástrojem zahraniční politiky při

¹⁸ Nicholas Kusnetz, „Rising Seas Are Flooding Norfolk Naval Base, and There’s No Plan to Fix It”, Inside Climate News, 25. října 2017, <https://insideclimatenews.org/news/10252017/military-norfolk-naval-base-flooding-climate-change-sea-level-global-warming-virginia>.

¹⁹ Union of Concerned Scientists. Sea Level Rise and Tidal Flooding in Norfolk, Virginia. 2016. <https://ucsusa.org/resources/sea-level-rise-and-tidal-flooding-norfolk-virginia>

²⁰ Michal Bokša, Alžběta Bajerová, Vojtěch Bahenský, Petr Boháček, Jakub Kufčák, „Transatlantické vztahy a bezpečnost“ v Agenda pro českou zahraniční politiku 2020, eds. Vít Dostál, Pavel Havlíček, Pavlína Janebová (Praha: AMO, 2020): 46-55, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2020/09/agenda2020_CZ.pdf.

²¹ Lyse Doucet, „The battle on the frontline of climate change in Mali”, BBC, 22. ledna 2020, <https://www.bbc.com/news/the-reporters-46921487>.

²² Colin P. Kelley et al., „Climate Change in the Fertile Crescent and Implications of the Recent Syrian Drought”, Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 112, č. 11 (2015): 3241–46.

²³ Ines Perez, „Climate Change and Rising Food Prices Heightened Arab Spring”, ClimateWire, 4. března 2013, <https://www.scientificamerican.com/article/climate-change-and-rising-food-prices-heightened-arab-spring/>.

²⁴ „MZV ustavilo Task Force pro klima a bezpečnost“, Ministerstvo zahraničních věcí, 28. května 2020, https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2020_05_20_mzv_ustavilo_task_force_pro_klima_a.html.

²⁵ Malin Mobjörk et al. Climate-Related Security Risks: Towards an Integrated Approach (Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute, 2016).

selhání diplomacie a veškerých ostatních nástrojů. Proaktivní mitigaci mezinárodněbezpečnostních dopadů pak vnímejme jako nástroj diplomacie pro odvrácení nákladnějšího, složitějšího a celkově nežádoucího scénáře řešením nových bezpečnostních hrozeb spuštěných klimatickou krizí.

Česká republika kvůli svému nadměrnému příspěvku ke znečištění atmosféry, absenci jasného odhodlání svou současnou uhelnou závislost rychle měnit a odčinit svou historickou odpovědnost za stav klimatu může být vnímána také jako zdroj přímého ohrožení ze strany států, které jsou nárůstem hladiny oceánu existenčně ohroženy. Nárůst hladiny moře o pouhý jeden metr znamená kompletní zaplavení pro státy, jako jsou Maledivy²⁶, a 80% zaplavení území Marshallových ostrovů.²⁷ Při nárůstu dvou metrů zmizí celý stát Kiribati.²⁸ Existenční dopady klimatické změny se nejvíce týkají ostrovních států, které se za cílem boje za vlastní existenci zorganizovaly do Aliance malých ostrovních států (AOSIS). Starší studie odhadují ekonomickou škodu dopadů klimatické změny na tyto země na 570 bilionů dolarů.²⁹

V současné době AOSIS volí žaloby jako nástroj pro ochranu své existence, ale v situaci, kdy ani tyto mechanismy nebudou fungovat, je logické očekávat, že začnou hledat i jiné nástroje. To se může promítnout například do zvýšené podpory pro řešení historických odpovědností za vypouštění emisí formou velkých kompenzací. Je ale vhodné bavit se i o tvrdě realistickém přístupu těch nejohroženějších zemí v podobě využití všech nástrojů diplomatické, ekonomické a politické povahy k zajištění jejich bezpečnosti. Mezinárodní právo umožňuje státům užití síly za účelem sebeobrany, a to i preemptivně na zahraničním území.³⁰ Takový scénář zatím není pravděpodobný, ale i tento pohled ze strany existenčně ohrožených nízko položených států je nutné vnímat. Mezi mnohem pravděpodobnější širší politické dopady patří i oslabující role mezinárodního práva, zvyklostí a multilaterálního systému pravidel.

1.2 Politické dopady uhelné politiky

Jedním z nejkompexnějších dopadů uhelné politiky na mezinárodním poli je změna postavení ČR ve světě, a to jak v důsledku měnícího se světového uspořádání, tak neschopnosti ČR se těmto změnám přizpůsobit v souladu s vlastním hodnotovým rámcem. Ten je poměrně jasně definovaný například v Bezpečnostní strategii ČR, která mezi životní, a tedy ty nejdůležitější zájmy ČR řadí „zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti ČR, zachování všech náležitostí demokratického právního státu včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel“. K naplnění těchto životních zájmů mají sloužit strategické a další významné zájmy zahrnující zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivity OSN, podporu demokracie, základních svobod a principů právního státu či ochranu životního prostředí.³¹

²⁶ „Republic of Maldives - Climate Hot Map. Union of Concerned Scientists“.

<https://www.climatehotmap.org/global-warming-locations/republic-of-maldives.html>

²⁷ Alexander Gillespie, William Burns, *Climate Change in the South Pacific: Impacts and Responses in Australia, New Zealand, and Small Island States* (Kluwer Academic Publishers, 1999).

²⁸ „CURRENT FORECAST: KIRIBATI AND A CHANGING CLIMATE – COP23 Fiji“,

<https://cop23.com.fj/kiribati/>.

²⁹ Negin Heidari, Joshua M. Pearce, „A Review of Greenhouse Gas Emission Liabilities as the Value of Renewable Energy for Mitigating Lawsuits for Climate Change Related Damages“, *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 55 (March 2016): 899–908.

³⁰ Aiden Warren, Ingvild Bode, „Self-Defense in International Law: Preemptive/Preventive Requisites“, in *Governing the Use-of-Force in International Relations. New Security Challenges Series* (London: Palgrave Macmillan UK, 2014): 23–45.

³¹ Ministerstvo zahraničních věcí. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: Vláda ČR. 2015.

<https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

1.2.1 MĚNÍCÍ SE SVĚTOVÝ ŘÁD POD TÍHOU KLIMATICKÉ ZMĚNY

Selhání reflektovat dopady současného odmítání změnit uhelnou politiku a odmítání jakékoliv historické odpovědnosti za současný stav klimatu je jednou z největších rizik pro budoucnost ČR ve světě. Tuto rovinu je nutné chápat v kontextu oslabování multilateralismu a distribuovaného systému globálního vládnutí směrem k silové politice velmocí i ke kompletnímu přerodu globálního vládnutí pod tíhou globální klimatické hrozby nevídaných rozměrů. Současná koronavirová krize pak podtrhla několik nedostatků současného mezinárodního systému ve hledání globálních odpovědí na globální problémy. Patří sem pokračující dominance národních zájmů, slabá autorita a tím pádem i efektivita mezinárodních institucí a celkový návrat k silové politice na úkor multilateralismu.

I v silně integrované Evropě reagovaly jednotlivé státy v době vážné krize prvotně bez koordinace a spolupráce. I přes konečné posílení unijní spolupráce a významný krok v integraci EU o několik měsíců později měl strach z neznámého v době největší krize za efekt restriktce na vývoz ochranných pomůcek mezi členskými státy, odmítnutí vzájemné pomoci během prvních několika týdnů či tvrdé uzavírání hranic.³² Na transatlantické úrovni tváří v tvář globální krizi jsme pak naopak viděli boj mezi spojenci o ochranné materiály na čínském trhu³³ či o laboratoře vyvíjející vakcínu³⁴. Rostoucí napětí mezi Čínou, Ruskem a Západem nabralo také nového rozměru ve formě dezinformací, vzájemného osočování a debaty o fungování mezinárodních institucí. Prvním nepřekvapivým fenoménem bylo, že fungování a efektivitu multilaterálních mezinárodních orgánů, jako je právě Světová zdravotnická organizace (WHO), určují národní státy v souladu se svými národními zájmy.

Na rozdíl od řešení epidemie SARS CoV-1 v roce 2003, kdy pod hrozbou prvního koronaviru přijaly státy, jako je Čína, velmi rychle tvrdší pravidla nad rámec existujících pravomocí WHO³⁵, při řešení pandemie SARS CoV-2 padly veškeré představy o tom, že vědecká objektivita v technicky komplexních oblastech mezinárodní spolupráce, jako právě boj proti pandemii, převládne nad silovými národními zájmy států. Výsledkem je oslabení jak mezinárodních organizací, tak epistemické autority vědeckého konsenzu, což koneckonců neplatí jen pro oblast epidemiologie, ale také klimatické změny v podobě vlašných reakcí na vědecké zprávy Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC). Je zřejmé, že současné mezinárodní mechanismy v aktuálním stavu nejsou schopny globální krize zvládat.

Řetězová reakce krizí globálního rozsahu na poli ekonomiky, zemědělství či migrace způsobených dopady klimatické změny má potenciál vést k různým reakcím ze strany všech mezinárodních aktérů a přeměněm globálního prostředí s cílem stabilizovat celý planetární systém. V krizové situaci se pak o stabilizaci mohou pokoušet zejména silní hráči, kteří mají prostředky pro vymáhání plnění opatření na řešení klimatické změny a kteří rozhodně takto nebudou činit v zájmu kohokoliv jiného než sebe samotných. Potřeba hledat globálně aplikovatelné a vymahatelné řešení ale vyžaduje přístup přesahující teritoriální zájmy velmocí. Politologové Geoff

³² David Herszenhorn, Sarah Wheaton, „How Europe failed the coronavirus test”, Politico Pro Health Care, 7. dubna 2020, <https://www.politico.eu/article/coronavirus-europe-failed-the-test/>.

³³ Kim Willsher, Julian Borger, Oliver Holmes, „US accused of modern piracy after diversion of masks meant for Europe”, Guardian, 4. dubna 2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/03/mask-wars-coronavirus-outbidding-demand>.

³⁴ Ben Adams, „Trump tries to lure CureVac to make a 'U.S. vaccine,' but German government steps in”, Fierce Biotech, 16. března 2020, <https://www.fiercebiotech.com/biotech/president-trump-tries-to-lure-curevac-to-make-a-u-s-vaccine-but-german-government-steps>.

³⁵ Pietro Maffettone, Luke Ulaş, „Legitimacy, Metacoordination and Context-Dependence”, International Theory 11, č. 1 (2019): 94-95.

Mann a Joel Wainwright nastiňují čtyři možné scénáře světového politického přerodu k řešení globálních výzev.³⁶

V kontextu nástupu Číny a Asie jako hlavních hybatelů světa je prvním scénářem vznik globální centralizované autority v duchu maoismu, kolektivně ospravedlnitelného násilí a centralizovaného ekologického plánování. Druhým scénářem je radikální a anarchistický protielitářský populismus odmítající jak globální, tak vědeckou autoritu, jehož zárodky můžeme vidět v pravicových populistických hnutích od Brazílie přes USA po Indii. Třetím scénářem je utopistická a nedefinovaná vize globálně propojeného, rovnostářského a nekapitalistického světového uspořádání bez nutnosti jak přímé globální politické autority v maoistickém duchu, tak nepřímé v euroatlantickém duchu odpovědných států. Právě scénář nepřímé globální autority v podobě morálního imperativu vynuceného současnou klimatickou krizí je tím čtvrtým a hlavním scénářem předkládaným autory.

V kontextu slabé a nevymahatelné Pařížské dohody představuje takový morální imperativ globální autoritu, která je založena na nutném globálním přijetí principů ohleduplnosti a respektování vzájemné důstojnosti a která nahrazuje princip teritoriálně omezené suverenity států globální nutností udržet na zemi životní podmínky slučitelné s existencí naší civilizace. Koronavirová zkušenost nás pak může vést k dojmu, že v reakci na extrémní projevy klimatické krize se budou státy podobně stahovat dovnitř, silové soupeření se mezi hlavními geopolitickými rivaly vyostří, vědecké poznání buď zůstane ve stínu národních zájmů, či se stane jejich nástrojem, a mezinárodní instituce nebudou schopny s dostatečnou autoritou a efektivitou reagovat. Klima je ale v některých aspektech opakem koronaviru. V případě globální pandemie jsme velmi konkrétně viděli šíření nemoci, zpomalování ekonomik a další dopady. Systematické oslabování ekosystému má naopak za výsledek nepřímé dopady, které jsou ve své totalitě fatálnější, ale jejich rozprostření napříč různými sektory nevytváří potřebnou míru urgency, šoku či reakce.

Se zvyšováním koncentrace skleníkových plynů v atmosféře se sice zvyšuje dramatickosti nadcházejících krizí, ale Česká republika vzhledem ke své uhelné politice klade spíše důraz na adaptaci než na mitigaci. Aplikace takové logiky i na českou zahraniční a bezpečnostní politiku pak znamená, že místo mitigace a předcházení negativních zahraničněpolitických dopadů změn klimatu na Českou republiku v podobě ozbrojených konfliktů, migrace či fluktuací globálního obchodu, je preferovanou reakcí snaha přizpůsobit se a reagovat na tyto dopady. Řešení symptomů spíše než příčin je mnohem nákladnější.³⁷ Takový přístup také propadá iluzi, že dokážeme předpovídat budoucnost, a tím pádem i dopady, kterým se budeme muset přizpůsobit. Na dopady klimatické změny ve formě přerodu světového řádu se ale Česká republika jako středně malá země bude adaptovat jen těžce. Ztráta politické nezávislosti a ztráta svobodného výběru, jak globální hrozby řešit, je dopadem bez možnosti adaptace.

Pokud nejhroženějším rozvojovým státům nebudeme moci nabídnout funkční mechanismus, jak jejich největší bezpečnostní hrozby vznikající mimo jejich hranice řešit, budou hledat jiné způsoby řešení, které pro ČR mohou být mnohem nebezpečnější a které nebude moci nijak ovlivnit. S ohledem na historickou odpovědnost to může být například povinnost uhelných států, mezi kterými se ČR řadí na první místa, přímo kompenzovat poškozené státy. Ztráta schopnosti rozhodovat o svém vlastním osudu by pak nebyla pouze ztrátou pro Českou republiku jako takovou, ale dle výše zmíněných scénářů vývoje globálního vládnutí by mohla vést k nežádoucí centralizaci politických rozhodnutí na globální úrovni.

³⁶ Geoff; Mann and Joel Wainwright, *Climate Leviathan: A Political Theory of Our Planetary Future* (London: Verso Books, 2018).

³⁷ Srov. např. Wojtek Szewczyk et al., *JRC Technical Report: Economic analysis of selected climate impacts*. European Commission: Joint Research Centre (JRC), 2020.

https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120452/pesetaiv_task_14_economic_analysis_final_report.pdf.

Vyhnout se takovému osudu je historickým posláním ČR jakožto středně malého státu, jehož pozici vždy definovala schopnost reagovat na tektonické proměny světového uspořádání.

1.2.2 HODNOTOVÝ RÁMEC

Nálepka uhelného státu, který není ochotný se přihlásit ke své zodpovědnosti, není slučitelná s dlouhodobou orientací na lidská práva jako základem české polistopadové zahraniční politiky. Země, která byť nepřímou přispívá k omezení práva na bezpečný a důstojný život obyvatel ostatních zemí, a přesto odmítá svou historickou i současnou odpovědnost za stav klimatu, může sotva mluvit o dodržování univerzálních lidských práv. Z ekonomického hlediska je často namítáno, že uhlí představuje komparativní výhodu české ekonomiky. Vedle silně pochybné finanční roviny tohoto argumentu je těžce přijatelná i jeho morální rovina. Vnímat jako komparativní výhodu finanční zisk z aktivity, která je zdrojem škody, újmy a nebezpečí pro jiné, je na úrovni argumentu o otroctví jako komparativní výhodě americké ekonomiky v 19. století. Schovávání se za progresivní značku EU, která je vnímána jako jeden z průkopníků v oblasti dekarbonizace, nelze považovat za dlouhodobě přínosnou strategii.

Hodnotový rámec západního světa postavený na liberální demokracii a lidských právech je v ohrožení zejména kvůli měnícímu se světovému uspořádání. To se vyznačuje několika důležitými dynamikami. Zprvu jde o přenos ekonomické, inovační a celkové geopolitické váhy ze Západu zejména směrem do Asie a dalších částí světa s větší proliferací autoritářských systémů. Rostoucí moc korporátních aktérů na mezinárodní úrovni pak sebou nese také jiné hodnotové zakotvení, které se může promítnout do formátů globálního řešení klimatické změny. Kvůli nárůstu vlivu nových státních, ale i soukromých aktérů a jejich rozdílných zájmů v rámci členitějšího multipolárního světa pak mezinárodní multilaterální systém pod tlakem globalizovaných výzev a hrozeb ztrácí schopnost jejich efektivního řešení. Vedle toho Čína jako nastupující velmoc získává větší a větší vliv v rámci multilaterálních institucí, zatímco USA z pozice hlavního budovatele a kormidelníka multilaterálního systému ustupují k silové politice. Odložme diskuzi o tom, zdali se toto děje kvůli neefektivitě mezinárodních dohod, režimů a institucí v multipolárním světě, nebo se jedná o předčasné opuštění multilateralismu a diplomacie jako hlavních nástrojů k řešení konfliktů. Hlavním závěrem je, že světový řád se proměňuje, aniž by Evropa nebo i samotná Česká republika měly jasnou strategii, jak v něm udrží dominanci svého hodnotového rámce.

Historický podíl na spotřebě fosilních paliv, zejména pak uhlí jako hlavního zdroje emisí v atmosféře, a tedy zdroje globálního oteplování, se zde spojuje s absencí explicitních cílů na dekarbonizaci či ambic na odčinění historické odpovědnosti nad stavem klimatu. ČR s odkazem morálně silné lidskoprávní zahraniční politiky se tak dostává do těžce obhajitelné morální pozice. Další hodnotový nesoulad uhelné politiky je v rezignaci na princip politické nezávislosti. Samotná politická nezávislost, konkrétně v rozhodování o těžbě a spalování uhlí, se tak může paradoxně stát sama sobě největší hrozbou, jelikož oslabuje bezpečnostní a životní zájmy ostatních, a tak i principů, které možnost svobodného rozhodnutí garantují. Přeměna světového uspořádání, které tyto hodnoty nebude vnímat za hlavní výchozí rámec, je rizikem nejen pro ČR, ale pro celou západní společnost.

2. Politika pragmaticky odpovědného státu

Předkládanou alternativou uhelné politiky je politika pragmaticky odpovědného státu. Taková politika není postavena na neměnných a absolutních premisách o světové politice definované národními státy a geopolitickém souboji velmocí, ale na reflexi neustále se měnící reality, a tedy i světového uspořádání. To jde ruku v ruce s nárůstem vlivu nestátních aktérů a přesunem síly a kapacit mimo národní státy.

Politika pragmaticky odpovědného státu leží na průsečíku heretické geopolitiky³⁸ jako hlavního zahraničněpolitického odkazu roku 1989 a pragmatismu jako filozofie s narůstající popularitou v teoriích mezinárodních vztahů.³⁹ K pochopení vlastní bezpečnosti je tak nutností pochopení bezpečnosti ostatních, umožňující opravdovou emancipaci a svobodu všech národů namísto snahy o zajištění vlastní bezpečnosti skrze snahu o udržování neudržitelného statu quo. Politika pragmaticky odpovědného státu je politikou, která má za cíl dlouhodobé udržení vlastních zájmů, které jsou pod tíhou sdílené klimatické změny a sdíleného osudu lidské civilizace neoddělitelné od zájmů ostatních.

Z hlediska české Bezpečnostní strategie je klimatická změna hrozbou pro všechny uvedené bezpečnostní zájmy ČR, životní, strategické i další významné. Životní zájmy podle Bezpečnostní strategie zahrnují zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti, zachování demokratického uspořádání a ochranu lidských práv všech obyvatel, pro které má ČR využít všech legitimních přístupů a dostupných prostředků. Všechny tyto zájmy jsou ohroženy kombinací závažných dopadů klimatické změny a absence globálních politických nástrojů na jejich řešení, které byly popsány v předchozí části. Změna klimatu představuje nový bezpečnostní rámec, ve kterém je nutné odpovědět na otázku, jak může ČR při absenci globálních politických nástrojů k řešení nadnárodních fenoménů prosazovat své zájmy. Stejně jako válka proti terorismu po roce 2001 změnila podobu mezinárodní politiky a také nástroje pro zajišťování životních zájmů ČR, změna klimatu bude vyžadovat podobné, ale dramatičtější změny.

Po úspěšném vstupu do EU a NATO česká zahraniční politika ve své moderní historii stále hledá další velké cíle, které by byly kotvou v západním společenství. Otázkou ale je, zdali k identifikaci takto velkých cílů není nutná krize a existenční nutnost, stejně jako tomu bylo v minulosti. Zrod samotného československého státu se odehrál v reakci na celosvětové přeskupení sil, konkrétněji pak na velmocenský rozpad střední Evropy a pragmaticky rozehranou diplomatickou partii na průsečíku zájmů velmocí. Během následného mocenského přerodu se navzdory anglickému appeasementu Edvard Beneš skrze Společnost národů pokoušel mezinárodním mechanismem sdílené odpovědnosti ochránit Československo. Další celosvětové přeskupení se odehrává nyní nejen ve stínu klimatické změny. Proto je nutné se ptát, jakým způsobem se k tomu ČR dokáže postavit. S ohledem na takové změny by se ČR měla snažit o stabilizaci mezinárodního politického prostředí, rozvoj mechanismů globálního vládnutí v souladu s vlastním hodnotovým ukotvením a s tím spojenou nezbytnou změnu z krátkozraké uhelné politiky na politiku pragmaticky odpovědného státu.

2.1 Iniciativy, na které může ČR navázat

Ačkoli takové ambice formovat svět mohou znít velikášsky, polistopadová česká zahraniční politika se je několikrát snažila naplnit. To platí jak při budování nových mechanismů globálního vládnutí, tak i ohledně globálně zodpovědného a pragmatického chování nejen v oblasti klimatu. Prvním takovým momentem je působení Josefa Vavrouška, který přetavil jeden z hlavních étosů listopadových změn – ochranu životního prostředí – do vzniku Federálního výboru pro životní prostředí

³⁸ Heretická geopolitika vychází z interakce východoevropského disidentského a západoevropského mírového hnutí, odmítá velmocenské soupeření jako daný formát světového uspořádání a prosazuje jeho změnu v jeden celek emancipovaných států. Její obsah a původ shrnuje Jakub Patočka, „Zrazené dědictví české heretické geopolitiky“, v Maximum možného: 25 let samostatné české a slovenské zahraniční politiky, ed. Vít Dostál, Grigorij Mesežnikov (Praha: AMO, 2018) 51-64, <http://www.amo.cz/cs/agenda-pro-ceskou-zahranicni-politiku/maximum-mozneho-25-let-ceske-a-slovenske-zahranicni-politiky/>.

³⁹ Jonna Nyman, „What Is the Value of Security? Contextualising the Negative/Positive Debate“, *Review of International Studies* 42, č. 5 (2016): 821-39; Jörg Friedrich, Friedrich Kratochwil, „On Acting and Knowing: How Pragmatism Can Advance International Relations Research and Methodology“, *International Organization* 63, č. 4 (2009): 701-31.

a Ministerstva životního prostředí. Jeho velkým, stále trvajícím odkazem je Dobříšská konference z roku 1991, která za účasti 34 evropských zemí, USA, Japonska a různých orgánů OSN odstartovala doposud pokračující sérii konferencí ministrů životního prostředí Environment for Europe. Zatímco mezi hlavní závěry konference patřily konkrétní politiky, procesy a opatření pro společné zlepšení životního prostředí v Evropě, konference věnovala den diskusi mezi politiky, filozofy a nevládními organizacemi o etice udržitelného rozvoje a environmentalismu.⁴⁰

Pokračováním těchto ambicí byla mezinárodní konference Summit Země v Rio de Janeiro v roce 1992, kde Josef Vavroušek prezentoval návrh na reformu OSN, založený na její decentralizaci na regionální organizace a vedle Rady bezpečnosti rozšíření o Ekologickou, Hospodářskou a Sociální radu OSN.⁴¹ Osud reformy, která vycházela jak ze zahraničněpolitické disidentské orientace V. Havla, J. Dienstbiera a J. Šabaty a z jejich interakce se západním mírovým hnutím v 80. letech, tak i z ideálů T. G. Masaryka a jeho Světové revoluce, zpečetilo ve stejný den konference v Riu vítězství ODS pod vedením Václava Klause v československých parlamentních volbách a následný rozpad federace. Reformu OSN na základech heretické geopolitiky, která odmítá velmocenské soupeření jako neměnný stav mezinárodní politiky a upřednostňuje její transformaci dle Masarykova ideálu Světové revoluce v „člověčenstvo jako přátelský všecelk“, pak samostatná Česká republika opustila.⁴² Prvky zahraniční politiky pragmaticky odpovědného státu ale úplně nevymizely.

Jedním z největších úspěchů české diplomacie v tomto duchu je české členství v Radě bezpečnosti OSN v letech 1993-1994 během genocidy ve Rwandě. Český velvyslanec v RB OSN Karel Kovanda byl nejen prvním, kdo začal nazývat věci pravými jmény, konkrétně genocidu genocidou, ale také tím, kdo otevřel debatu o formátech mezinárodních soudních tribunálů jako nového klíčového mezinárodního mechanismu procesního práva, který by doplnil již existující mezinárodní právo trestní o zločiny proti lidskosti, genocidu či válečné zločiny.⁴³

2.2 Nové uspořádání

Při takto vážné bezpečnostní hrozbě týkající se celé lidské existence je otázkou, jakým způsobem budou nutné dramatické změny nejen v chování, ale i globálně ve všech celospolečenských rovinách uskutečněny. Zajistí globální řešení klimatické změny a globální dekarbonizaci nezávazná nevymahatelná dohoda suverénních samostatných států v podobě Pařížské dohody? Budou vyplývající dramatické hrozby nástrojem pro vzestup nové politické autority? Bude taková autorita hegemonický stát, demokratické globální instituce, nebo globální korporace?

K jaké formě planetárního managementu bude klimatická změna směřovat, je zásadní otázkou pro českou zahraniční politiku. Stejně jako nelze debatu o lidských právech oddělit a řešit mimo hlavní zahraničněpolitický dialog mezi zeměmi, nelze oddělovat klimatickou politiku. Podobně není možné řešit pouze adaptaci bez mitigace. V opačném případě je výsledkem protichůdnost. Politika pragmaticky odpovědného státu ze své výše definované podstaty musí nejen reflektovat změny

⁴⁰ Jana Dlouhá, Jiří Dlouhý, Jan Kára, Pavel Šremer, „Dobříšská konference – fragmenty vzpomínek a reflexe po 20 letech“, *Životné prostredie* 45, č. 6 (2011): 317-320.

⁴¹ Juraj Mesík, „Spokojní v provincii: slovenská a česká zahraniční politika po roku 1989“, v *Maximum možného: 25 let samostatné české a slovenské zahraniční politiky*, ed. Vít Dostál, Grigorij Mesežnikov (Praha: AMO, 2018) 35-50, <http://www.amo.cz/cs/agenda-pro-ceskou-zahranicni-politiku/maximum-mozneho-25-let-ceske-a-slovenske-zahranicni-politiky/>.

⁴² Jakub Patočka, „Zrazené dědictví české heretické geopolitiky,“ v *Maximum možného: 25 let samostatné české a slovenské zahraniční politiky*, ed. Vít Dostál, Grigorij Mesežnikov (Praha: AMO, 2018) 51-64, <http://www.amo.cz/cs/agenda-pro-ceskou-zahranicni-politiku/maximum-mozneho-25-let-ceske-a-slovenske-zahranicni-politiky/>.

⁴³ Karel Kovanda, „Česká republika v Radě bezpečnosti OSN: Genocida ve Rwandě,“ *Mezinárodní vztahy* 39, č. 3 (2004): 46-51.

mezinárodního prostředí a reagovat na ně, ale také hledat mechanismy efektivní a udržitelné planetární správy.

3. Navrhované nástroje

Prvním krokem je začátek reálné debaty o tom, jak ČR může pragmaticky přeorientovat svou zahraniční politiku, ale také celkovou domácí politiku v souvislosti s klimatickou změnou. V následujících částech identifikujeme nástroje pro naplnění pragmaticky odpovědné zahraniční politiky ve spektru od méně po více ambiciózní. Jsou jimi intenzivní diplomatická a odborná snaha pro hledání efektivity a konsenzu v rámci článku 6 Pařížské dohody, nastartování dialogu a spolupráce s nejhroženějšími a nejambicióznějšími státy z hlediska klimatické změny a v neposlední řadě znovuotevření debaty o konceptu Odpovědnosti chránit (Responsibility to Protect, R2P) a jeho rekonceptualizaci na Odpovědnost chránit klima (Responsibility to Protect Climate, R2PC).

3.1 Článek 6 Pařížské dohody

Nejkonkrétnější příležitostí pro naplnění pragmaticky odpovědné zahraniční klimatické politiky je konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu COP26 odložená na listopad 2021. Zde čeká mezinárodní společenství klíčové vyjednávání o mechanismech a principech článku 6 Pařížské dohody. Po selhání vyjednávání o mechanismech během loňského madridského COP25 je to poslední příležitost, kdy se státy mohou shodnout na nových principech a vyhnout se tak tomu, aby pokračovaly v platnosti protichůdné a problematické mechanismy vyplývající ještě z Kjótského protokolu. ČR by měla vynaložit značné diplomatické a odborné úsilí při hledání konsenzu ohledně mechanismů článku 6 a jejich největší efektivity v udržitelném snižování emisí.

Kjótské protokoly vytvořily několik tržních mechanismů, jako je Společná implementace, Mechanismus čistého rozvoje a obchodování s emisemi.⁴⁴ Tyto mechanismy sice umožnily mobilizaci miliard dolarů do klimatických projektů, zároveň je ale často namísto eliminace emisí pouze přesunuly jinam, nebraly ohled na konečné množství emisí a nepřímo je v některých případech i zvyšovaly, umožnily podporu těžkého průmyslu či projektů, které by vznikly i bez těchto tržních mechanismů, a tak nezajistily adicionalitu (tedy neprokázaly, že došlo ke snížení emisí, ke kterému by bez těchto nástrojů jinak nedošlo).⁴⁵ Jejich účinnost se v několika oblastech prokázala jako nízká až mizivá, což mají napravit nové mechanismy v rámci článku 6 Pařížské dohody.

ČR by se v rámci článku 6 měla intenzivně zapojit do práce na Mechanismu pro udržitelný rozvoj (SDM). Ten by měl napravit nedostatky jeho předchůdce, Mechanismu čistého rozvoje (CDM), v podpoře projektů na snižování emisí v rozvojových zemích pomocí technologií a kapitálů ze strany zemí rozvinutých. Konkrétně jde o a) zapojení nestátních a zejména lokálních aktérů, kteří v rozvojových zemích často nejsou vůbec zohledněni, b) prioritizaci udržitelného rozvoje a lidských práv před tržními mechanismy, kde zajištění rentability pro západní investory bylo nadřazeno negativním dopadům na společensko-ekologickou

⁴⁴ Problematice článku 6 i jeho vyjednávání se komplexně věnuje policy paper Romana Březovská, Tomáš Jungwirth, Článek 6 Pařížské dohody chybějící díl do skládačky světové klimatické akce. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2020. <http://www.amo.cz/cs/zmena-klimatickych-politik/clanek-6-parizske-dohody-chybejici-dil-do-skladacky-svetove-klimaticke-akce/>.

⁴⁵ Building blocks for a robust Sustainable Development Mechanism, Carbon Market Watch, 2017. https://carbonmarketwatch.org/wp-content/uploads/2017/05/BUILDING-BLOCKS-FOR-A-ROBUST-SUSTAINABLE-DEVELOPMENT-MECHANISM_WEB-SINGLE_FINAL.pdf.

Dalším příkladem je využívání EU ETS pro podporu modernizace uhelných elektráren.

integritu, c) nutnost zajištění adicionality, d) vytvoření odvolávacího řízení pro umožnění řešení stížností.⁴⁶

Stejně jako byla Česká republika během členství v RB OSN užitečná při zdůrazňování nutnosti ochrany civilního obyvatelstva či potřeby standardizovat formát mezinárodního trestního tribunálu, měla by nyní podobně zdůrazňovat nutnost ochrany práv lokálních aktérů, společensko-ekologické integrity, udržitelnosti a standardizovaného formátu odvolávacího řízení SDM pro zajištění dodržování těchto principů. Ze širšího hlediska má Česká republika velký zájem na tom, aby mechanismus SDM byl funkční, efektivní a přijatelný a umožnil naplnit Pařížskou dohodu, jelikož v prostředí bez funkčních mezinárodních mechanismů pro řešení klimatické změny by pozice ČR jako uhelného státu byla mnohem slabší a nebezpečnější. Rizikem je oslabení váhy mezinárodních závazků a výsledná nestabilita, ve které ČR nejen jako středně malý stát, ale také jako stát s velkou současnou a historickou odpovědností za stav klimatu nebude mít dobrou pozici. Český postoj k SDM by měl také být věrný našemu vlastnímu hodnotovému rámci, vycházející z principu transparentnosti a demokracie, ale také pragmatismu, zajišťující bezpečné mezinárodní prostředí pro středně malý stát v měnícím se světě, kde narůstá vliv nestátních komerčních i neziskových aktérů.

3.2 Diplomatický dialog s protiuhelnými státy

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) je dohodou, která je založena na měkkém právu a jeho nezávazném a postupném plnění bez existence jakékoliv vymahatelnosti a odpovědnosti.⁴⁷ Současná volební pravidla v rámci UNFCCC navíc umožňují hrstce států zablokovat jakýkoliv progres či snahy ze strany nejohroženějších nebo ambiciózních zemí. Tlak na navýšení závazků v rámci Pařížské dohody ale také nelze vnímat jako efektivní cestu již kvůli nespécifické a nezávazné povaze dohody. Nutnost eliminace uhlí jako hlavního zdroje klimatických změn lze ale naplnit jinými diplomatickými nástroji, jako například mezinárodní smlouvou o eliminaci uhlí. Uhlí je často popisováno jako ta nejjednodušší a logicky první oběť v oblasti dekarbonizace. To jak kvůli procentuálně největšímu příspěvku v množství atmosférického CO₂, tak kvůli relativně nízké náročnosti jeho nahrazení. Iniciativa závazně slíbit konec využívání uhlí do roku 2030 je tak dle některých odborníků v blízké době pravděpodobná.⁴⁸

Kombinace akutnosti, zejména pro nejohroženější státy, a relativní jednoduchosti ve smyslu nahrazení uhlí jinými zdroji je dostatečným důvodem pro takový předpoklad. To se může stát na již existujícím půdorysu post-uhelné aliance Powering Past Coal Alliance 104 zemí, měst, regionů a organizací či zmiňované Aliance tichomořských států nebo koalice ambiciózních států pod vedením Chile před COP25, ze kterých 59 států zamýšlí předložit klimatické plány výrazně přesahující jejich původní NDC.⁴⁹

Nelze očekávat, že závazná smlouva o eliminaci uhlí do roku 2030 by dokázala přilákat celý svět, ale její efekt spočívá ve stanovení nových norem, principů a mechanismů nejen pro eliminaci uhlí, ale celkově pro globální koordinaci řešení změny klimatu. Česká republika by měla, vzhledem ke své současné i historické

⁴⁶ Eva Löwbrand, Teresia Rindefjäll a Joakim Nordquist, „Closing the Legitimacy Gap in Global Environmental Governance? Lessons from the Emerging CDM Market”, *Global Environmental Politics* 2 (květen 2009): 74-100. <https://www.mitpressjournals.org/doi/10.1162/glep.2009.9.2.74>.

⁴⁷ Susan Park, Teresa Kramarz (eds.), *Global Environmental Governance and the Accountability Trap* (London and Cambridge MA: The MIT Press, 2019); Jen Iris Allan, „Dangerous Incrementalism of the Paris Agreement”, *Global Environmental Politics* 19, č. 1 (únor 2019): 4-11, https://doi.org/10.1162/glep_a_00488.

⁴⁸ Peter Newell, Andrew Simms, „Towards a Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty”, *Climate Policy*, červenec 2019: 7, <https://doi.org/10.1080/14693062.2019.1636759>.

⁴⁹ Anthony Burke, Stefanie Fishel, „A Coal Elimination Treaty 2030: Fast Tracking Climate Change Mitigation, Global Health and Security”, *Earth System Governance*, 2020, <https://doi.org/10.1016/j.esg.2020.100046>.

pozici, jako uhelný stát s těmito organizacemi, koalicemi a zeměmi začít aktivně diskutovat a jednat z řady důvodů. Prvním důvodem je prevence negativních dopadů takové iniciativy zaměřené právě na uhelné země jako ČR ve vztahu k historické odpovědnosti. Druhým je pochopení motivací a zájmů těchto zemí, ale také preferovaných mechanismů a norem ze strany existenčně ohrožených zemí. Třetím důvodem je poznání vývoje podobných mezinárodních aktivit, které mohou mít negativní dopad na ČR, ať už diplomaticky či tržně. Může to přinést šanci na včasné vyhodnocení těchto dopadů a adekvátně rychlou změnu české klimatické politiky.

Ať už ČR zaujme, s ohledem na svou historickou odpovědnost, jakýkoli postoj, lze očekávat, že pozice existenčně ohrožených a výrazně poškozených rozvojových zemí budou zdůrazňovat vinu rozvinutých zemí, které za cenu oteplení klimatu mohly dosáhnout vysoké životní úrovně. Dialog je tím jediným nástrojem, jak nalézt společně přijatelné řešení, ať už ve formě kompenzace, přímé pomoci, technologicko-průmyslové spolupráce či migrace. Jakkoliv morálně a eticky relevantní je požadovat od ČR, aby do roku 2030 ukončila využívání uhlí, je takový scénář silně nerealistický. Scénář určité formy závazné kompenzace poškozených zemí ze strany historicky největších znečišťovatelů je nerealistický mnohem méně. Vzhledem k historické odpovědnosti, míře současné závislosti na uhlí a stavu současné české politiky nemůže být klimatická politika ČR ze své podstaty globálně dobrá, nicméně se ale může v mnoha ohledech chovat dobře, ohleduplně, ale zejména pragmaticky a odpovědně. Interakce se státy, které jsou existenčně, přímo či nepřímo ohrožené klimatickou změnou, je jedním z pragmatických kroků, jak se k této výzvě postavit proaktivně a ne odmítavě. Je to také nástroj, který může přispět k nalezení řešení v otázce nejen článku 6 Pařížské dohody, ale zejména článku 8 řešícího kompenzaci ztrát a škod. Česká republika může takovou ambicí navázat na Dobříšskou konferenci z 90. let minulého století, která se odehrála také v situaci tektonických změn ve světě.

3.3 Odpovědnost za ochranu klimatu

Nutnost řešení klimatických bezpečnostních hrozeb ze strany států existenčně, přímo či nepřímo ohrožených nese celou řadu rizik pro celý světový řád. Patří sem celková destabilizace mezinárodního prostředí, oslabení pravidel, norem a zvyků v situaci, kdy neexistuje rámec pro zajištění národních bezpečnostních zájmů těch, kteří jsou ohroženi globálním fenoménem mimo hranice svého vlastního státu. Státy ohrožené nestátní a nekonvenční bezpečnostní hrozbou vycházející z území cizího státu budou hledat způsoby jejího řešení s daným státem. Pokud takový stát není k žádnému dialogu nakloněn, pak ho mohou vnímat jako přímého nepřítele. Státy, které jsou klimatickou změnou nejohroženější, tedy mohou vnímat uhelné státy jako ČR za přímé nepřítele. Pokud by pak existenční rizika klimatické hrozby umocnila riziko vzniku nezápadního hegemonického aktéra pasujícího se do role ochránce, vychází z takové situace ČR velmi špatně. Chce-li se ČR vyhnout takovým scénářům, musí hledat nástroje, jak tomu předejít. Mechanismy na mezinárodní úrovni, kde jsou rozhodujícím prvkem teritoriálně vymezené národní zájmy, absentují.

Národní suverenita je hlavním a nenarušitelným principem mezinárodního uspořádání, který ale nemůže být v globalizovaném světě bílým šekem pro národní politiku, jenž má dramatické dopady mimo své hranice. S cílem vymezit hranice národní suverenity pak na přelomu tisíciletí vznikl koncept Odpovědnosti chránit, který statní suverenitu omezuje v zájmu ochrany lidských práv v reakci na genocidu ve Rwandě či etnické čistky v Jugoslávii. Tím měl neomezenou suverenitu vybalancovat větším důrazem na lidská práva jako druhým a často protichůdným hlavním principem OSN. Jeho tři hlavní pilíře obsahovaly a) povinnost státu chránit své obyvatele před pácháním závažných mezinárodních zločinů, b) závazek ostatních států a mezinárodních organizací v čele s OSN poskytovat státu pomoc a podporu při

ochraně jeho obyvatel, c) závazek mezinárodního společenství poskytnout obyvatelům (náhradní) ochranu v případě, že jejich stát v této úloze zjevně selže.⁵⁰

Ve spojení s klimatickou změnou sleduje koncept Odpovědnosti chránit stejný princip, a to omezit státní suverenitu v situaci, kdy slouží jako bílý šek pro ohrožování ostatních, ať už ve formě vypouštění skleníkových plynů jako zdroje existenčního ohrožení některých států či poškozování klimatu. Koncept Odpovědnosti chránit vznikl v reakci na nejodpornější vnitrostátní zločiny proti lidskosti v 90. letech minulého století. Je namístě se ptát, zdali jsou nutné podobné tragédie planetárních rozměrů, abychom k nutnosti podobného konceptu došli i v oblasti klimatické změny.⁵¹

Koncept R2P vznikl mimo oficiální kanály OSN a nikdy nebyl mezinárodně přijat jako závazný princip. Jeho první využití v rámci konfliktu v Libyi poukázalo nejen na jeho nedostatky, ale i na neschopnost mezinárodního systému takto silný mandát ohlídat a nejčernější scénáře jeho možného zneužití. Bezprecedentně silný mandát západních zemí umožňující zasáhnout do hlavního principu mezinárodního řádu a Organizace spojených národů, konkrétně pak svrchovanosti Libye, s cílem ochránit civilní obyvatelstvo před explicitními hrozbami vyhubení ze strany Muammara Kaddáfího byl zneužit nad rámec svého původního cíle pro vlastní geopolitické zájmy zúčastněných zemí, a to změnu režimu v Libyi. Následky v podobě přes deset let trvající občanské války, destabilizace regionu na okraji Evropy a jeho přetavení v jeden z hlavních koridorů nekontrolované migrace do Evropy a zdroj pro vznik různých radikálních skupin dodávají zneužití principu R2P další rozměr.⁵² Vlna kritiky ale umožnila větší reflexi a návrhy na nápravu obrovských nedostatků R2P, kvůli kterým je zneužitelný.

Jednou z hlavních revizí byla diplomatická iniciativa brazilské vlády, která představila v reakci svou koncepci Responsibility while Protecting (RwP), neboli Odpovědnost při chránění, jako odpověď na nedostatky v R2P. Brazilská iniciativa RwP přišla s návrhy na jasně definované chronologické postupné kroky, nadřazené politice, při aplikaci konceptu R2P: podmínka naprostého vyčerpání všech nedonucovacích prostředků, zahrnutí více demokratického Valného shromáždění OSN do rozhodovacích procesů o využití konceptu, jasné právní, operační a dočasné vymezení použití síly v souladu s duchem mandátu a v poslední řadě adekvátní kontinuální monitoring a vyhodnocování zásahu, včetně vymahatelnosti odpovědnosti.⁵³ Zatímco R2P překročení suverenity jasně definovala v situaci po spáchání zločinů, nenabídla dostatečnou definici pro případ prevence. RwP v reakci naopak zdůrazňovala nutnost diplomatické strategie s použitím pozitivních a negativních diplomatických nástrojů pro prevenci, tedy jak sankcí, tak přímé pomoci. Stejně tak jasně definuje podmínku pro překročení suverenity. Tou je předložení konkrétního plánu na dlouhodobou stabilizaci země a návrat do normálu, což je největší bod kritiky zásahu v Libyi, který navedl zemi ke komplexnímu rozkladu.⁵⁴

⁵⁰ Informační materiál o pojmu a obsahu koncepce Odpovědnosti za ochranu. Ministerstvo zahraničních věcí. 2014. https://www.cervenykriz.eu/cz/nsmph_r2p/R2P.pdf

⁵¹ Nikola Schmidt, Petr Boháček, „Dawn of Cosmopolitan Order? The New Norm of Responsibility to Defend Earth and the Planetary Council”, v *Planetary Defense*, ed. Nikola Schmidt (Springer: 2019): 315–38, https://doi.org/10.1007/978-3-030-01000-3_21.

⁵² Alex de Waal, „My Fears, Alas, Were Not Unfounded: Africa's Responses to the Libya Conflict”, in *Libya, the Responsibility to Protect and the Future of Humanitarian Intervention* (London: Palgrave Macmillan UK, 2013), 58–82, https://doi.org/10.1057/9781137273956_4; Marcos Tourinho, Oliver Stuenkel, Sarah Brockmeier, „Responsibility While Protecting: Reforming R2P Implementation”, *Global Society* 30, č. 1 (2016): 134–50, <https://doi.org/10.1080/13600826.2015.1094452>.

⁵³ Thorsten Benner. *Brazil as a norm entrepreneur: the „Responsibility While Protecting” initiative*. Berlin: Global Public Policy Institute (GPPi), 2013.

https://www.files.ethz.ch/isn/162234/Benner_2013_Working-Paper_Brazil-RWP.pdf.

⁵⁴ Marcos Tourinho, Oliver Stuenkel, Sarah Brockmeier, „Responsibility While Protecting: Reforming R2P Implementation”, *Global Society* 30, č. 1 (leden 2016): 134–50, <https://doi.org/10.1080/13600826.2015.1094452>.

Na základě těchto reflexí zde předkládáme koncept Odpovědnost chránit klima, který je postaven na revidovaných třech pilířích R2P a hlavních revizích doporučených v rámci RwP.

Rekonceptualizace základních pilířů a principů Odpovědnosti chránit (R2P) a Odpovědností během chránění (RwP) na Odpovědnost chránit klima (Responsibility to Protect Climate, R2PC).

→ **První pilíř R2PC**

Každý stát má odpovědnost chránit sdílený klimatický systém před jeho degradací a ohrožením ze strany průmyslové, ekonomické či společenské politiky.

→ **Druhý pilíř R2PC**

Mezinárodní společenství má povinnost technologicky a finančně pomoci státům při budování kapacit pro ochranu klimatu před jeho degradací a ohrožením.

→ **Třetí pilíř R2PC**

Odpovědnost mezinárodního společenství včasné a rozhodně zakročit, v souladu s Chartou OSN a UNFCCC, s cílem předejít degradaci či vážnému ohrožení sdíleného klimatu.

→ **Prevence a nedonucovací opatření**

Mezinárodní společenství vynaloží maximální snahu na využití tržních, finančních a znalostních nástrojů pro incentivizaci klimaticky šetrných a přijatelných kapacit, včetně sankcí za jejich odmítnutí.

→ **Jasně stanovená kritéria a plán**

Princip R2PC bude vyházet z jasně stanovených kritérií pro vyhodnocování, dialog a aplikaci nedonucovacích nástrojů při opravě klimaticky nebezpečných politik a fenoménů. Jakákoliv intervence bude muset být podmíněna konkrétním plánem na řešení bezpečnostní hrozby pro klima, stabilizaci všech společensko-ekonomických dopadů těchto řešení a dlouhodobou udržitelnost klimaticky neutrálního stavu.

→ **Neustálý monitoring a vyhodnocování zásahů k mitigaci bezpečnostních rizik pro klima**

Nezávislé vyhodnocování společně s vyhodnocováním a monitoringem ze strany IPCC bude sloužit jako kontrolní mechanismus. V duchu RwP bude větší roli při schvalování pokračování hrát Valné shromáždění OSN.

Aplikace R2P na klima v podobě, v jaké byl mezinárodním společenstvím uplatněn v Libyi, bez jakýchkoliv dalších debat a úprav, je nežádoucím vývojem mezinárodních norem pro ČR. Závažnost situace a bezpečnostní rozměr klimatické změny jsou nicméně jednoznačně důvodem, proč úvaha o využití R2P na legitimizaci zásahu v jiné zemi není zcestná. Nejedná se zde o liberálně-kosmopolitní úvahu, ale čistě realistický pohled, který například shrnuje profesor Stephen M. Walt v kontextu zásahu proti degradaci klimatu ve formě pálení Amazonského pralesa.⁵⁵ Bez mezinárodně uznaných norem, mechanismů či základních dialogů o tom, jak by státy měly řešit klimatické bezpečnostní hrozby s původem mimo jejich hranice, je hlavním rizikem destabilizace světového řádu, oslabení pravidel chování či zvyků a norem mezinárodní politiky. Rekonceptualizace norem a mechanismů pro řešení klimatických bezpečnostních hrozeb ze strany ohrožených států je zásadním krokem k budování důvěry a hledání řešení. Přesně z tohoto důvodu by se ČR, jako jeden z hlavních znečišťovatelů, měla snažit podpořit vznik principů, které ji ochrání a zároveň budou upřímně zaručovat efektivní a přijatelné řešení. Myšlenkou R2PC není vznik principu legitimizující narušení státní suverenity při poškozování klimatu, ale vytvoření nové mezinárodněprávní normy, která vedle sebe postaví existenční a vážné bezpečnostní hrozby vyplývající z klimatické změny pro některé státy a partikulární ekonomické zájmy znečišťujících států. V současném mezinárodním uspořádání ale nejsou tyto zájmy postaveny na stejnou úroveň. Nazývat věci pravými jmény by mělo opět být součástí české zahraniční politiky.

⁵⁵ Stephen M. Walt, „Who Will Save the Amazon (and How)?“, *Foreign Policy*, 5. srpna 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/08/05/who-will-invade-brazil-to-save-the-amazon/>.

Závěrem

Bezpečnostní a zahraničněpolitické dopady klimatické politiky ČR je nutno brát v potaz v jejich nejširším rozsahu. Předkládané teze tak nemají posloužit jako předpovědi stoprocentně věrné realitě, ale mají za cíl nastínit komplexitu klimatických změn v měnícím se světě. Hlavním nástrojem mitigace popsaných globálních dopadů na ČR je změna průmyslové, hospodářské, energetické, zemědělské a dopravní politiky. Tam ale rozhodně politika pragmaticky odpovědného státu končit nemůže.

Navrhovaná doporučení představují nástroje pro pragmatickou zahraniční politiku, zohledňují klimatickou změnu, její vliv na změnu globálního politického uspořádání a proměnnou dynamiku moderního světa. Doporučení vycházejí jak z našeho hodnotového rámce, tak z historické zkušenosti středně malého státu, který nese velkou míru odpovědnosti za současný stav klimatu.

Investice diplomatického úsilí do dojednání článku 6 Pařížské dohody je krokem, který umožní naplnění hlavní světové dohody v oblasti klimatické změny. Není však jejím řešením. Navázáním vztahu s těmi nejpoškozenějšími a nejohroženějšími zeměmi není pouze naší morální povinností, ale zejména pragmatickým krokem k vyvarování se nežádoucí destabilizaci mezinárodního systému, která by vzhledem k naší odpovědnosti mohla pozici ČR oslabit.

Otevření diskuze o konceptu Odpovědnosti za ochranu klimatu je ambicí, která by ČR mohla postavit do role sebevědomého státu, jenž s vědomím své odpovědnosti hledá globálně přijatelné řešení s ohledem na základní bezpečnostní zájmy ostatních států. V měnícím se politickém světě bude takto pragmaticky odpovědná politika v dalších letech nejen proaktivním přístupem, ale i naprostou nutností.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Petr Boháček

Petr Boháček je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na transatlantické vztahy, kosmické aktivity či politiku Spojených států. Na Univerzitě Karlově v Praze vystudoval magisterský obor bezpečnostní studia, bakalářský titul v oboru politologie a mezinárodní studia získal na americké St. Norbert College a absolvoval studijní pobyty v Argentině a Portugalsku. V minulosti pracoval jako politický a bezpečnostní analytik pro region amerických států pro několik zahraničních firem, publikoval pro mezinárodní a česká média a založil analytický portál Evropský bezpečnostní žurnál. V současnosti působí také jako výzkumný pracovník FSV UK v oblasti globální kosmické politiky se zaměřením na planetární obranu, těžbu ve vesmíru a laserové kosmické aplikace. Je také doktorandem sociologie na FF UK.

petr.bohacek@amo.cz

[@petrtheczech](https://twitter.com/petrtheczech)

Peer review: Ondřej Cakl, Tomáš Jungwirth

Policy paper vznikl v rámci projektu „Změna klimatických politik“, podpořeného European Climate Foundation. Cílem projektu je posílit analytickou základnu pro tvorbu klimatických politik v ČR. Jeho páteří se stalo vybudování expertního klimatického týmu AMO, který bude do stále nepřítomné otevřené české debaty vnášet nová témata a úhly pohledu, včetně takových, ke kterým můžeme získat inspiraci v zahraničí. AMO bude usilovat o maximální dopad skrze propojení s dalšími běžícími projekty, např. v oblasti energetiky.